Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

20. november 2025*

Eelotsusetaotlus – Füüsiliste isikute kaitse seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumine – Direktiiv (EL) 2016/680 – Artikli 4 lõike 1 punktid c ja e – Võimalikult vähene andmete töötlemine – Isikuandmete säilitamise piirang – Artikkel 10 – Biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine ja säilitamine – Rangelt vajalik – Artikli 6 punkt a – Kohustus eristada isikuandmeid andmesubjektide eri kategooriate kaupa – Riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumise iga isiku kohta, keda kahtlustatakse või süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises – Artikkel 5 – Asjakohased tähtajad selliste andmete kustutamiseks või nende säilitamise vajaduse korrapäraseks läbivaatamiseks – Säilitamise ajalise ülempiiri puudumine – Politsei poolt sise-eeskirjade alusel biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamise vajalikkuse hindamine – Artikli 8 lõige 2 – Nende andmete töötlemise seaduslikkus – Mõiste „liikmesriigi õigusnorm“ – Võimalus kvalifitseerida riigisisene kohtupraktika „liikmesriigi õiguseks“

Kohtuasjas C-57/23,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Nejvyšší správní soudi (Tšehhi Vabariigi kõrgeim halduskohus) 26. jaanuari 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. veebruaril 2023, menetluses

JH

versus

Policejní prezidium,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president M. L. Arastey Sahún, kohtunikud J. Passer, E. Regan (ettekandja), D. Gratsias ja B. Smulders,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: ametnik I. Illéssy,

arvestades kirjalikku menetlust ja 28. novembri 2024. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– JH, esindajad: M. Mandzák, L. Nezpěvák ja L. Trojan,

– Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, O. Serdula, J. Vláčil, T. Suchá ja L. Březinová,

– Iirimaa, esindajad: *Chief State Solicitor* M. Browne, A. Joyce ja D. O'Reilly, keda abistas A. Mulligan, *BL*,

– Madalmaade valitsus, esindaja: J. Langer,

– Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouchagiar, H. Kranenborg, P. Němečková ja F. Wilman,

olles 27. veebruari 2025. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Käesolev eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89), artikli 4 lõike 1 punktide c ja e, artikli 6, artikli 8 lõike 2 ja artikli 10 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud JH ja Policejní prezidiumi (politseiamet, Tšehhi Vabariik) (edaspidi „Tšehhi politseiamet") vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab eelkõige JH biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumist kriminaalmenetluses ning nende andmete säilitamist Tšehhi politseis.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2016/680 põhjendused 1, 2, 26, 33, 37 ja 96 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel on põhiõigus. Euroopa Liidu põhiõiguste harta [(edaspidi „harta")] artikli 8 lõikes 1 ja [ELTL] artikli 16 lõikes 1 on sätestatud, et igaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele.

(2) Isikuandmete töötlemisele kohaldatavad füüsiliste isikute kaitse põhimõtted ja normid peaks füüsiliste isikute kodakondsusest ja elukohast sõltumata austama nende põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige õigust isikuandmete kaitsele. […]

[…]

(26) Isikuandmete töötlemine peaks olema asjaomaste füüsiliste isikute suhtes seaduslik, õiglane ja läbipaistev ning isikuandmeid tuleb töödelda ainult õigusaktis sätestatud konkreetsetel eesmärkidel. See ei takista õiguskaitseasutustel iseenesest selliste toimingute tegemist nagu varjatud jälitustoimingud või videovalve. Sellised toimingud on lubatud süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil, kui need on õigusaktis ette nähtud ning kujutavad endast demokraatlikus ühiskonnas vajalikku ja proportsionaalset meedet ning nende puhul arvestatakse nõuetekohaselt asjaomase füüsilise isiku õigustatud huve. […] Füüsilisi isikuid tuleks teavitada nende isikuandmete töötlemisega seotud ohtudest, normidest, kaitsemeetmetest ja õigustest ning sellest, kuidas nad saavad isikuandmete töötlemisega seoses oma õigusi kasutada. Eelkõige peaksid olema selged ja õiguspärased isikuandmete töötlemise konkreetsed eesmärgid, mis tuleks kindlaks määrata isikuandmete kogumise ajal. Isikuandmed peaksid olema töötlemise eesmärgi seisukohast piisavad ja asjakohased. […] Isikuandmeid tuleks töödelda üksnes juhul, kui nende töötlemise eesmärki ei ole mõistlikult võimalik saavutada muude vahendite abil. Selle tagamiseks, et andmeid ei säilitataks vajalikust kauem, peaks vastutav töötleja kindlaks määrama tähtajad andmete kustutamiseks või korrapäraseks läbivaatamiseks. Liikmesriigid peaksid kehtestama asjakohased kaitsemeetmed isikuandmetele, mida säilitatakse pikema aja jooksul avalikes huvides arhiveerimise eesmärgil või teaduslikuks, statistiliseks või ajalooliseks kasutamiseks.

[…]

(33) Kui käesolevas direktiivis osutatakse liikmesriigi õigusele, õiguslikule alusele või seadusandlikule meetmele, ei pea selleks tingimata olema parlamendi poolt vastu võetud seadusandlik akt, ilma et see piiraks asjaomase liikmesriigi põhiseaduslikust korrast tulenevate nõuete kohaldamist. Selline liikmesriigi õigus, õiguslik alus või seadusandlik meede peaks siiski olema selge ja täpne ning selle kohaldamine ettenähtav nendele, kelle suhtes seda kohaldatakse, nagu seda nõuab Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika. Käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvat isikuandmete töötlemist reguleerivas liikmesriigi õiguses tuleks kindlaks määrata vähemalt isikuandmete töötlemise üldeesmärgid, töödeldavad isikuandmed, töötlemise konkreetsed eesmärgid ning isikuandmete tervikluse ja konfidentsiaalsuse tagamise menetlused ja isikuandmete hävitamist käsitlevad menetlused, mis annaksid piisava tagatise ohu vastu, et isikuandmeid võidakse kuritarvitada või meelevaldselt kasutada.

[…]

(37) Isikuandmeid, mis on oma olemuselt põhiõiguste ja -vabaduste seisukohast eriti delikaatsed, väärivad erikaitset, sest nende töötlemise kontekst võib tekitada suurt ohtu põhiõigustele ja -vabadustele. Need isikuandmed peaks hõlmama isikuandmeid, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, kusjuures mõiste „rassiline päritolu“ kasutamine käesolevas direktiivis ei osuta sellele, et liit aktsepteerib teooriaid, millega püütakse määrata kindlaks eraldi inimrasside olemasolu. Selliseid isikuandmeid ei tohiks töödelda, välja arvatud juhul, kui andmesubjekti õiguste ja vabaduste suhtes kohaldatakse töötlemisel asjakohaseid õiguses sätestatud kaitsemeetmeid, ning õiguses lubatud juhtudel; või kui töötlemine on vajalik andmesubjekti või teise isiku eluliste huvide kaitsmiseks, kui sellise õiguse kohaselt ei ole see juba lubatud; või kui töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselgelt avalikustanud. Andmesubjekti õiguste ja vabaduste

asjakohased kaitsemeetmed võivad hõlmata võimalust koguda selliseid andmeid ainult seoses muude asjaomast füüsilist isikut käsitlevate andmetega, võimalust tagada kogutud andmete piisav turvalisus, rangemaid norme pädeva asutuse töötajate juurdepääsuks andmetele ja selliste andmete edastamise keelamist. […]

[…]

(96) Liikmesriikidele tuleks anda käesoleva direktiivi ülevõtmiseks tähtaeg, mis ei ületa kahte aastat käesoleva direktiivi jõustumise kuupäevast. Isikuandmete töötlemine, mida on juba alustatud enne kõnealust kuupäeva, tuleks viia käesoleva direktiiviga kooskõlla kahe aasta jooksul pärast käesoleva direktiivi jõustumist. Kui selline töötlemine on aga kooskõlas enne käesoleva direktiivi jõustumise kuupäeva kohaldatava liidu õigusega, ei tuleks käesoleva direktiivi nõudeid, mis puudutavad järelevalveasutusega eelnevat konsulteerimist, kohaldada enne kõnealust kuupäeva juba alustatud isikuandmete töötlemise toimingute suhtes, kuna nimetatud nõuded peavad oma olemuse tõttu olema täidetud enne isikuandmete töötlemise alustamist. […]

[…]“.

4 Direktiivi artikli 1 „Reguleerimisese ja eesmärgid“ lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis sätestatakse õigusnormid, mis käsitlevad füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel pädevate asutuste poolt süütegude tõkestamiseks, uurimiseks, avastamiseks, nende eest vastutusele võtmiseks või kriminaalkaristuste täitmisele pööramiseks, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmiseks ja nende ennetamiseks.“

5 Direktiivi artikli 2 „Kohaldamisala“ lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse isikuandmete töötlemisele pädevate asutuste poolt artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel.“

6 Direktiivi artiklis 3 „Mõisted“ on ette nähtud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „isikuandmed“ – igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku („andmesubjekt“) kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal;

2) „isikuandmete töötlemine“ – isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamise, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine;

[…]

12) „geneetilised andmed“ – isikuandmed, mis on seotud asjaomase füüsilise isiku päritud või omandatud geneetiliste omadustega, mis annavad ainulaadset teavet kõnealuse füüsilise isiku füsioloogia ja tervise kohta ning mis tulenevad eelkõige asjaomase füüsilise isiku bioloogilise proovi analüüsist saadud isikuandmetest;

13) „biomeetrilised andmed“ – konkreetse tehnilise töötlemise abil saadavad isikuandmed füüsilise isiku füüsiliste, füsioloogiliste ja käitumuslike omaduste kohta, mis võimaldavad kõnealust füüsilist isikut kordumatult tuvastada või kinnitavad selle füüsilise isiku tuvastamist, näiteks näokujutis ja sõrmejälgede andmed;

[…]“.

7 Direktiivi 2016/680 artikli 4 „Isikuandmete töötlemise põhimõtted“ lõikes 1 on täpsustatud:

„Liikmesriigid näevad ette järgmist:

a) isikuandmeid töödeldakse seaduslikult ja õiglaselt;

b) isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus;

c) isikuandmed on piisavad ja asjakohased ega ole liiased nende töötlemise eesmärkide suhtes;

d) isikuandmed on õiged ja vajaduse korral ajakohastatud; võetakse kõik mõistlikud meetmed tagamaks, et töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged isikuandmed kustutatakse või parandatakse viivitamata;

e) isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada üksnes seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse;

[…]“.

8 Direktiivi artikkel 5 „Säilitamise ja läbivaatamise tähtajad“ on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid näevad ette asjakohaste tähtaegade kehtestamise isikuandmete kustutamiseks või nende säilitamise vajaduse korrapäraseks läbivaatamiseks. Nimetatud tähtaegade järgimise tagamiseks kehtestatakse menetluslikud meetmed.“

9 Direktiivi artiklis 6 „Andmesubjektide eri kategooriate eristamine“ on ette nähtud:

„Liikmesriigid näevad ette, et asjakohasel juhul võimaluste piires eristab vastutav töötleja isikuandmeid selgelt andmesubjektide eri kategooriate kaupa, nimelt:

a) isikud, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo;

b) isikud, kes on süüteos süüdi mõistetud;

c) süüteoohvrid ja isikud, kelle puhul teatavad asjaolud annavad alust arvata, et nad võivad olla süüteo ohvrid, ning

d) süüteoga seotud muud isikud, näiteks isikud, keda süüteo uurimise või sellele järgneva kriminaalmenetluse käigus võidakse kutsuda tunnistusi andma, isikud, kellelt võib saada teavet süüteo kohta, ning punktides a ja b osutatud isikute kontaktisikud ja kaasosalised.“

10 Direktiivi artiklis 8 „Isikuandmete töötlemise seaduslikkus“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette, et isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult sel juhul ja niivõrd, kui see on vajalik pädeva asutuse poolt artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkide kohase ülesande täitmiseks ning see põhineb liidu või liikmesriigi õigusel.

2. Käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvat isikuandmete töötlemist reguleerivas liikmesriigi õiguses täpsustatakse vähemalt isikuandmete töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja nende töötlemise konkreetsed eesmärgid.“

11 Direktiivi 2016/680 artiklis 10 „Isikuandmete eriliikide töötlemine“ on sätestatud:

„Selliste isikuandmete töötlemine, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, ning geneetiliste andmete, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavate biomeetriliste andmete, tervist või seksuaalelu või seksuaalset sättumust käsitlevate andmete töötlemine on lubatud üksnes siis, kui see on rangelt vajalik, sellele kohaldatakse andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitsmiseks asjakohaseid kaitsemeetmeid ning üksnes järgmistel juhtudel:

a) see on lubatud liidu või liikmesriigi õigusega;

b) et kaitsta andmesubjekti või teise füüsilise isiku elulisi huve või

c) selliselt töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselgelt avalikustanud.“

12 Direktiivi artikli 63 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid peavad vastu võtma ja avaldama selle direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 6. mail 2018. Samuti peavad liikmesriigid kohaldama kõnealuseid norme alates samast kuupäevast.

13 Vastavalt direktiivi artiklile 64 jõustus see 5. mail 2016.

Tšehhi õigus

14 Seaduse nr 273/2008 Tšehhi Vabariigi politsei kohta (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „Tšehhi politseiseadus“) on §-s 11 „Toimingu proportsionaalsus“ sätestatud:

„Politseiametnik ja politsei töötaja peavad

[…]

c) tegutsema nii, et võimalik mõju toimingu adressaadiks oleva isiku või asjassepuutumatute isikute õigustele ja vabadustele ei oleks intensiivsem kui toiminguga taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik.“

15 Tšehhi politseiseaduse §-s 65 on ette nähtud:

„(1) Oma ülesandeid täites võib politsei isiku hilisemaks tuvastamiseks

a) isikult, keda süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises või keda on teavitatud, et teda kahtlustatakse sellise kuriteo toimepanemises,

b) isikult, kes kannab tahtliku kuriteo eest vabadusekaotuslikku karistust,

c) isikult, kelle suhtes kohaldatakse sundravi või karistusjärgset kinnipidamist või

d) tagaotsitavalt, kes on leitud ja kellel on piiratud teovõime,

võtta sõrmejälgi, otsida tema füüsilisi eritunnuseid, võtta temalt kehamõõte, teha temast pildi-, heli- ja muid selliseid salvestisi, ning võtta bioloogilisi proove, mis võimaldavad saada teavet tema geneetilise struktuuri kohta.

(2) Kui lõikes 1 nimetatud toimingut ei saa isiku vastuseisu tõttu teha, võib politseiametnik rakendada sundi, olles eelnevalt palunud isikult võimalust toimingu tegemiseks. Sunnivahend peab olema proportsionaalne vastuseisu intensiivsusega. Politseiametnik ei või sundi rakendada vereproovi võtmiseks ega muu sarnase kehalist puutumatust riivava toimingu tegemiseks.

(3) Kui lõikes 1 nimetatud toimingut ei saa teha kohapeal, on politseiametnikul õigus toimetada isik toimingu tegemiseks vajalikku kohta. Politseiametnik vabastab isiku pärast toimingu tegemist.

(4) Politseiametnik protokollib tehtud toimingud.

(5) Politsei kustutab lõike 1 alusel saadud isikuandmed, kui nende töötlemine ei ole vajalik kuritegude tõkestamiseks, uurimiseks või avastamiseks või kuriteo eest vastutusele võtmiseks ega Tšehhi Vabariigi julgeoleku, avaliku korra ega sisejulgeoleku tagamiseks.“

16 Sama seaduse §-s 79 „Isikuandmete töötlemise põhisätted teatavate politseiülesannete täitmisel“ on sätestatud:

„(1) Lõikeid 2–6 ja § 79a–88 kohaldatakse isikuandmete töötlemisel kuritegude tõkestamise, uurimise ja avastamise, kuriteo eest vastutusele võtmise, Tšehhi Vabariigi julgeoleku kindlustamise või avaliku korra ja sisejulgeoleku tagamise eesmärkidel, sh isikute ja asjade tagaotsimiseks.

(2) Politsei võib isikuandmeid töödelda, kui see on vajalik lõikes 1 nimetatud eesmärkidel. Politsei võib isikuandmeid töödelda ka selleks, et kaitsta andmesubjekti olulisi huve, mis on seotud lõikes 1 nimetatud eesmärkidega.

[…]“.

17 Nimetatud seaduse §-s 82 „Isikuandmete töötlemise jätkamise vajalikkuse läbivaatamine“ on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Politsei kontrollib vähemalt kord kolme aasta jooksul, kas § 79 lõikes 1 mainitud eesmärkidel töödeldud isikuandmed on selles valdkonnas tema ülesannete täitmiseks jätkuvalt vajalikud.

(2) Lõikes 1 nimetatud kontrolli eesmärgil on politseil õigus nõuda karistusregistri väljavõtet.

(3) Õiguskaitseasutused ja kohtud, Ministerstvo spravedlnosti [Tšehhi Vabariigi justiitsministeerium], Ústavní soud [Tšehhi Vabariigi konstitutsioonikohus] ning Kancelář prezidenta republiky [Tšehhi Vabariigi presidendi kantselei] teavitavad oma pädevuse piires politseid lõikes 1 nimetatud kontrolli eesmärgil pidevalt oma lõplikest otsustest, kriminaalasja aegumisest, karistuse täideviimisest või Vabariigi presidendi otsustest, mis puudutavad kriminaalmenetlust, karistusi, amnestiat või armuandmist.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

18 Kriminaalpolitsei Plzeňi piirkonna (Tšehhi Vabariik) korruptsiooni- ja majanduskuritegude avastamise osakond, mis on üleriigilise pädevusega Tšehhi politsei osakond, alustas 11. detsembri 2015. aasta otsusega JH suhtes kriminaalmenetlust teise isiku vara valitsemise kohustuse rikkumist puudutava teise astme kuriteo tunnustel.

19 Tšehhi politsei kuulas 13. jaanuaril 2016 kõigepealt JH asjaomases kriminaalmenetluses üle ning hoolimata JH nõusoleku puudumisest määras ja viis läbi järgmised identifitseerimistoimingud: JH-lt võeti sõrmejäljed ja süljeproov, mille alusel politsei koostas geneetilise profiili, veel tehti fotod ning koostati JH kirjeldus. Seejärel registreeris politsei need andmed vastavates andmekogudes.

20 Městský soud v Praze (Praha linnakohus, Tšehhi Vabariik) 15. märtsi 2017. aasta otsusega mõisteti JH kaastäideviijana süüdi teise isiku vara valitsemise kohustuse rikkumises ja ametiisiku poolt võimu kuritarvitamises. Kohus karistas JH-d kolmeaastase tingimisi vangistuse ja nelja aasta jooksul avalikus teenistuses kinnis- või vallasvara valitsemist hõlmavate juhtimisülesannete täitmise keeluga ning teda kohustati hüvitama tekitatud kahju tema võimaluste piires.

21 JH esitas 8. märtsil 2016 Městský soud v Prazele (Praha linnakohus) kaebuse tuvastamaks, et Tšehhi politseiseaduse § 65 alusel tehtud identifitseerimistoimingud, saadud teabe ja proovide säilitamine ning Tšehhi politsei infosüsteemi kande tegemine riivasid õigusvastaselt tema põhiõigust eraelu puutumatusele.

22 Kuna ühes teises pooleliolevas kohtuasjas oli ta juba esitanud Ústavní soudile (Tšehhi Vabariigi konstitutsioonikohus) taotluse hinnata Tšehhi politseiseaduse § 65 põhiseadusele vastavust, peatas Městský soud v Praze (Praha linnakohus) JH kaebuse läbivaatamise.

23 Ústavní soud (konstitutsioonikohus) jättis 22. märtsi 2022. aasta otsusega rahuldamata Městský soud v Praze (Praha linnakohus) taotluse tunnistada Tšehhi politseiseaduse § 65 põhiseadusega vastuolus olevaks. Pärast seda otsust jätkas viimati nimetatud kohus JH kaebuse läbivaatamist.

24 Městský soud v Praze (Praha linnakohus) rahuldas 23. juuni 2022. aasta otsusega JH kaebuse ja leidis, et Tšehhi politsei 13. jaanuari 2016. aasta toimingud olid õigusvastased. Seetõttu kohustas sama kohus Tšehhi politseid kustutama oma andmekogudest kõik nende toimingutega saadud isikuandmed.

25 Nimetatud kohus rõhutas selles kohtuotsuses, et geneetilise materjali võtmine riivab märkimisväärselt asjaomase isiku põhiõigust eraelu puutumatusele, mida kaitseb eelkõige Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni

(edaspidi „EIÕK“) artikkel 8 ning Tšehhi Vabariigi põhiõiguste ja -vabaduste harta (Listina základních práv a svobod) artikli 10 lõige 3. Tšehhi politseiseaduse §-s 65 puuduvad aga piisavad suunised selle riive proportsionaalsuse hindamiseks. Selles normis on nimelt ainult nõutud, et Tšehhi politsei kontrolliks enne proovi võtmist, kas tegemist on tahtliku süüteoga.

26 Lisaks märkis sama kohus, et JH-d süüdistati ainult teise astme ehk kergemat liiki kuriteo toimepanemises, talle mõisteti vabadusekaotuslik karistus tingimisi, mis näitab, et talle etteheidetavad teod olid kergemat liiki, teda ei olnud kunagi varem kriminaalmenetluses süüdi mõistetud ning tema poolt korduva süüteo toimepanemine oli vähetõenäoline, samuti ei olnud kindel, et toime pandud süüteod kuulusid sellisesse kategooriasse, mille toimepanijad panevad ka tulevikus kuritegusid toime, mistõttu saaksid andmekogus säilitatavad isikuandmed olla abiks isikute tuvastamisel. Ta järeldas sellest, et Tšehhi politsei poolt tehtud identifitseerimistoimingud, mis on põhikohtuasja ese, ei ole kooskõlas proportsionaalsuse nõudega.

27 Tšehhi politseiamet esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Nejvyšší správní soudile (Tšehhi Vabariigi kõrgeim halduskohus), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.

28 Kassatsioonkaebuse põhjendustes rõhutas politseiamet, et isikuandmete töötlemise eesmärk on selgelt väljendatud Tšehhi politseiseaduse §-s 65. Samuti kinnitas ta, et käesolevas asjas on politsei vastavad osakonnad hinnanud JH isikuandmete kogumise ja säilitamise proportsionaalsust, võttes arvesse retsidiivsustegurit, tegude võimalikku raskemaks muutumist ja asjaolu, et JH on varem väärtegusid toime pannud.

29 Vastuses kassatsioonkaebusele väitis JH eelkõige, et Tšehhi politsei viis identifitseerimistoimingud läbi ilma eelnevalt asjaomase riive proportsionaalsust hindamata. Samuti kritiseeris JH seda, et identifitseerimistoimingute tegemist puudutavaid Tšehhi politsei juhiseid ei ole avaldatud.

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et tema kõige hiljutisema kohtupraktika kohaselt ei piisa ainuüksi sellest, et järgitakse Tšehhi politseiseaduse § 65 lõikes 1 sätestatud vorminõudeid, eelkõige kuriteo „tahtlikuks“ kvalifitseeritavuse nõuet, et selles paragrahvis viidatud isikuandmete kogumist ja säilitamist saaks pidada seaduslikuks. Seega on politseiteenistustel kohustus hinnata igal konkreetsel juhul proovide võtmise proportsionaalsust, võttes eelkõige arvesse asjaomase isiku varasemat karistatust, tema isiksust ja käitumist, selle kuriteo raskust, millega seoses on isik identifitseerimistoimingutele kutsutud, ning andmete *ex post* kustutamise taotlemise korral kuriteo toimepanemisest möödunud aega.

31 Seda kohtupraktikat kohaldades on liikmesriigi kohtud järeldanud, et selline identifitseerimistoiming nagu biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine on õigusvastane eelkõige süütegude puhul, mille toimepanemisel ei kasutatud vägivalda ja mille on toime pannud isikud, keda ei ole varem süüdi mõistetud.

32 Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlused, kas Tšehhi politseiseaduse §-s 65 kehtestatud õiguslik kord on direktiiviga 2016/680 kooskõlas.

33 Esimesena soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas selle direktiiviga kehtestatud nõuetega on vastuolus biomeetriliste ja geneetiliste andmete vahet tegemata kogumine iga isiku puhul, keda kahtlustatakse tahtliku kuriteo toimepanemises.

34 Esiteks nähtub Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, mis käsitleb põhiõigust eraelu puutumatusele, nagu see on tagatud EIÕK artikliga 8, et konventsiooniosalised on kohustatud eristama kuritegusid, mille puhul kogutakse desoksüribonukleiinhappe (DNA) proove tulenevalt nende kuritegude tõsidusest ühiskonnale. Konventsiooniosalised ei saa kohelda ühtemoodi ühelt poolt raskete kuritegude toimepanijaid, nt vägivallaga toime pandud kuriteod, mille puhul on DNA proovide võtmine ja säilitamine õiguspärane, ja teiselt poolt kergemate kuritegude toimepanijaid.

35 Teiseks tõstatavad nõuded, mis tulenevad proportsionaalsuse põhimõttest, nagu eelkõige nõue, mida on direktiivi 2016/680 kohaldamisalas konkretiseeritud andmete võimalikult vähese töötlemise põhimõttega, ja kohustus eristada andmesubjektide erinevaid kategooriaid, mis on ette nähtud vastavalt selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis c ja artiklis 6, küsimusi selle kohta, kas seadusandlikul tasandil on piisav abstraktne eristamine, mis põhineb eelkõige kavandatavate rikkumiste raskusel, või on igal eraldi juhtumil vajalik konkreetselt hinnata andmete kogumise proportsionaalsust.

36 Teisena on eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas direktiiviga 2016/680 kehtestatud nõuetega on vastuolus biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamine, ilma et sellele oleks sõnaselgelt ette nähtud ajalist piirangut. Lisaks ei ole kohaldatavates riigisisestes õigusnormides kehtestatud isikuandmete säilitamise kestuse ajalist ülempiiri. Vastavalt sellele, kuidas eelotsusetaotluse esitanud kohus tõlgendab Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat, nõuab see aga sellise ülempiiri kehtestamist.

37 Kolmandana on eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas Tšehhi halduskohtute praktikat võib kvalifitseerida „liikmesriigi õiguseks“ direktiivi 2016/680 artikli 8 tähenduses, milles on kehtestatud isikuandmete töötlemise seaduslikkuse tingimused.

38 Nimelt ei ole Tšehhi politseiseaduse §-s 65 täpsustatud konkreetseid säilitamistingimusi ega seda, millist liiki teavet saab võetud proovist eraldada, samuti biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamise ja kustutamise tingimusi, mistõttu ei saa see paragrahv üksi vastata nõuetele, mis on sätestatud direktiivi 2016/680 artikli 8 lõikes 2 koostoimes selle direktiivi artikliga 10.

39 On tõsi, et § 65 täiendavad politseiameti direktori juhised, millega seda paragrahvi rakendatakse, kuid kuna need ei ole üldaktid ega avaldatud, ei saa neid mingil juhul pidada „liikmesriigi õiguseks“ direktiivi 2016/680 artikli 8 lõike 2 tähenduses.

40 Seega tekib küsimus, kas liikmesriigi õiguses on ette nähtud piisavad sisulised ja menetluslikud tagatised tundlike andmete, nagu biomeetrilised ja geneetilised andmed, töötlemiseks selle direktiivi artikli 10 tähenduses, kui need tagatised on ette nähtud kohtupraktikaga.

41 Neil asjaoludel otsustas Nejvyšší správní soud (kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Millist eri andmesubjektide eristamise määra nõuab direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkt c või selle direktiivi artikkel 6 koostoimes artikliga 10? Kas isikuandmete võimalikult vähese töötlemise põhimõttega ja andmesubjektide eri kategooriate eristamise kohustusega on kooskõlas see, kui liikmesriigi seadused lubavad koguda geneetilisi andmeid kõigilt isikutelt, keda kahtlustatakse või süüdistatakse tahtliku süüteo toimepanemises?

2. Kas direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktiga e on kooskõlas olukord, kus kuritegude tõkestamise või avastamise üldisel eesmärgil hindavad DNA-profiili edasise säilitamise vajadust politseiasutused oma sise-eeskirjade alusel, mis sageli tähendab tundlike isikuandmete säilitamist määramata ajaks, ilma et määratletaks selliste isikuandmete säilitamise igasugune ajaline ülempiir? Kui see olukord on viidatud õigusnormiga vastuolus, siis milliste kriteeriumide alusel tuleks hinnata sellisel eesmärgil kogutavate ja säilitatavate isikuandmete säilitamise aja proportsionaalsust?

3. Millised on eriti tundlike isikuandmete kogumise, säilitamise ja eemaldamise minimaalsed sisulised ja menetluslikud tingimused direktiivi 2016/680 artikli 10 tähenduses, mis peavad olema ette nähtud liikmesriigi õiguse üldkohaldatavates normides? Kas ka kohtupraktikat saab kvalifitseerida „liikmesriigi õiguseks“ direktiivi 2016/680 artikli 8 lõike 2 tähenduses koostoimes artikliga 10?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Kolmas küsimus

42 Kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida esimesena, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2016/680 artikleid 8 ja 10 tuleb tõlgendada nii, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel, säilitamisel ja kustutamisel tuleb mõistet „liikmesriigi õigus“ nende sätete tähenduses mõista nii, et sellega peetakse silmas üksnes üldkohaldatavat normi, millega kehtestatakse miinimumnõuded selliste andmete kogumisele, säilitamisele ja kustutamisele, või võib selle mõistega hõlmata ka neid nõudeid täpsustavat liikmesriigi kohtute praktikat.

43 Sellega seoses tuleb märkida, et vastavalt direktiivi 2016/680 artikli 3 punktile 2, arvestades direktiivi artikli 3 punkte 12 ja 13, kujutab biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumine, säilitamine ja kustutamine endast isikuandmete töötlemist selle direktiivi tähenduses.

44 Direktiivi 2016/680 artiklis 4 on sätestatud erinevad põhimõtted, mida sellise töötlemise suhtes kohaldatakse ja mis väljendavad – nagu nähtub selle direktiivi põhjendustest 1 ja 2 – viisi, kuidas liidu seadusandja soovis harta artiklis 52 ette nähtud piirides sellise töötlemisega seoses täpsustada füüsiliste isikute põhiõigust oma isikuandmete kaitsele, mida on tunnustatud harta artiklis 8, ja see ise on tihedalt seotud harta artiklis 7 sätestatud õigusega eraelu puutumatusele, võttes arvesse kuritegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuse täitmisele pööramise eripära.

45 Nende põhimõtete hulgas on direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktis a ette nähtud, et kõiki isikuandmeid tuleb töödelda seaduslikult ja õiglaselt.

46 Direktiivi 2016/680 artikli 8 lõikes 1 on sellega seoses täpsustatud, et liikmesriigid peavad ette nägema, et selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluv isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult sel juhul ja niivõrd, kui see on vajalik pädeva asutuse poolt direktiivi artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkide kohase ülesande täitmiseks ning see põhineb liidu või liikmesriigi õigusel.

47 Lisaks on sama direktiivi artikli 8 lõike 2 kohaselt selliste andmete töötlemine võimalik üksnes juhul, kui isikuandmete töötlemist reguleerivas liikmesriigi õiguses on täpsustatud vähemalt isikuandmete töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja nende töötlemise konkreetsed eesmärgid.

48 Mis puudutab teatud isikuandmete liikide, nagu biomeetrilised või geneetilised andmed, siis direktiivi 2016/680 artikli 10 eesmärk on tagada nende tugevam kaitse, määratledes selliste andmete töötlemise seaduslikkuse rangemad tingimused (vt selle kohta 30. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, punkt 48, ja 4. oktoobri 2024. aasta kohtuotsus Bezirkshauptmannschaft Landeck (katse tutvuda mobiiltelefonis salvestatud isikuandmetega), C-548/21, EU:C:2024:830, punkt 107). Nagu on rõhutatud selle direktiivi põhjenduses 37, on seda liiki andmed oma olemuselt põhiõiguste ja -vabaduste seisukohast eriti tundlikud, sest nende andmete töötlemise kontekst võib tekitada suurt ohtu andmesubjektide põhiõigustele ja -vabadustele.

49 Seega peab direktiivi 2016/680 artikli 10 kohaselt selles artiklis ammendavalt loetletud liikidesse kuuluvate isikuandmete (edaspidi „tundlikud isikuandmed“) igasugune töötlemine olema lubatud liidu või liikmesriigi õigusega.

50 Eeltoodust nähtub, et direktiivi 2016/680 artiklite 8 ja 10 eesmärk on täpsustada teatavate selle direktiivi artiklis 4 sätestatud põhimõtete ulatust, mis konkretiseerivad selle direktiiviga hõlmatud valdkonnas eelkõige füüsiliste isikute põhiõigust oma isikuandmete kaitsele, mida on tunnustatud harta artiklis 8.

51 Järelikult tuleb artiklites 8 ja 10 kasutatud mõistet „liikmesriigi õigus“ mõista nii, et sellega soovitakse direktiiviga 2016/680 hõlmatud valdkonnas sisustada harta artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimust, mille kohaselt peab isikuandmete mis tahes töötlemine, milleks asjaomane isik ei ole nõusolekut andnud, toimuma muul seaduses ette nähtud õiguslikul alusel, ja see tingimus üksnes peegeldab harta artiklis 52 sätestatud nõuet, mille kohaselt tohib hartaga tunnustatud põhiõiguste teostamist piirata ainult seadusega. See mõiste puudutab seega liikmesriigi õigusele tuginemise lubatavust isikuandmete töötlemise õigusliku alusena.

52 Esiteks, nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 82, on Euroopa Kohus otsustanud Euroopa Inimõiguste Kohtu väljakujunenud praktikat arvesse võttes, et harta artikli 8 lõikes 2 kasutatud mõistet „seadus“, mida on kasutatud väljendis „seaduses ettenähtud õiguslikul alusel“, tuleb mõista selle sisulises, mitte formaalses tähenduses (16. novembri 2023. aasta kohtuotsus Roos jt *vs.* parlament, C-458/22 P, ei avaldata, punkt 61). Teiseks tuleneb sellest Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et mõiste „seadus“ selline tähendus EIÕK artikli 8 lõikes 2 kasutatud väljendis „kooskõlas seadusega“ tähendab, et see mõiste viitab kehtivale tekstile, nagu pädevad kohtud on seda tõlgendanud (vt selle kohta EIK 23. jaanuari 2025. aasta kohtuotsus H. W. *vs.* Prantsusmaa, CE:ECHR:2025:0123JUD 001380521, punkt 65).

53 Lisaks, nagu nähtub Euroopa Kohtu praktikast, siis kuigi nõue, et hartaga tunnustatud põhiõiguste teostamise igasugune piiramine peab olema ette nähtud seadusega, tähendab, et õigusakt, mis võimaldab nende õiguste riivet, määratleb ise piirangu ulatuse, kuid see nõue ei välista siiski esiteks seda, et kõnealune piirang on sõnastatud piisavalt lahtiselt, et seda saaks kohandada erinevate juhtumitega ja muutuvate olukordadega, ning teiseks, et pädev kohus võib olenevalt olukorrast tõlgendamise teel täpsustada nimetatud piirangu konkreetset ulatust, arvestades nii

riivet lubava õigusakti sõnastust ennast kui ka selle akti üldist ülesehitust ja sellega taotletavaid eesmärke (vt analoogia alusel 21. juuni 2022. aasta kohtuotsus Ligue des droits humains, C-817/19, EU:C:2022:491, punkt 114).

54 Seega tuleb mõistet „liikmesriigi õigus“ direktiivi 2016/680 artiklite 8 ja 10 tähenduses, harta artikli 8 lõiget 2 arvestades mõista nii, et see võib viidata sättele, mis näeb sõnaselgelt ette selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluva isikuandmete töötlemise, nagu seda on tõlgendatud liikmesriigi kohtute praktikas.

55 Igal juhul, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 47, on direktiivi 2016/680 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud, et selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluv isikuandmete töötlemine on võimalik üksnes juhul, kui seda töötlemist reguleerivas liikmesriigi õigusnormis on täpsustatud vähemalt isikuandmete töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja töötlemise konkreetsed eesmärgid.

56 Sellega seoses tuleb ühelt poolt märkida, et viide liikmesriigi „õigusele“, mis „reguleerib“ kõnealust töötlemist, eeldab, et töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja töötlemise konkreetsed eesmärgid on vähemalt põhimõtteliselt ette nähtud üldkohaldatavas normis. Teiselt poolt on selle artikli 8 lõike 2 eesmärk, nagu nähtub sõnaselgelt direktiivi põhjendusest 33, et vastutava liikmesriigi õigus oleks selge ja täpne ning et selle kohaldamine oleks õigussubjektidele ettenähtav, nagu on kooskõlas Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.

57 Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt peavad igal meetmel, mis on isikuandmete töötlemise õiguslik alus, olema teatud omadused, see tähendab sisuliselt, et see peab kõigepealt olema kooskõlas hierarhiliselt kõrgemate õigusnormidega, lisaks olema kättesaadav ja viimasena piisavalt ettenähtav, st asjaomase juhtumi asjaoludel mõistlikult ettenähtav, et puudutatud isikud saaksid oma käitumist reguleerida, mis eeldab, et see meede määratleb piisavalt selgelt pädevatele asutustele antud volituste ulatuse ja kasutamise korra (vt selle kohta eelkõige EIK 26. aprilli 1979. aasta otsus Sunday Times *vs.* Ühendkuningriik, CE:ECHR:1979:0426JUD00065387, punktid 25 ja 52; EIK 1. juuli 2008. aasta otsus Liberty jt *vs.* Ühendkuningriik, CE:ECHR:2008:0701JUD005824300, punktid 62 ja 63; EIK 4. detsembri 2008. aasta otsus S. ja Marper *vs.* Ühendkuningriik, CE:ECHR:2008:1204JUD003056204, punkt 95).

58 Samuti nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et harta artiklis 52 sätestatud seadusega ettenähtud nõude täitmiseks peavad õigusnormid, mis toovad kaasa harta artiklitega 7 ja 8 tagatud põhiõiguste riive, nägema ette selged ja täpsed reeglid, mis reguleerivad meetme ulatust ja kohaldamist ning kehtestavad miinimumnõuded, nii et isikutel, kelle isikuandmeid riive puudutab, oleksid piisavad tagatised, mis võimaldavad tõhusalt kaitsta nende andmeid kuritarvitamise ohu ning ebaseadusliku juurdepääsu ja kasutamise eest (vt 8. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Digital Rights Ireland jt, C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238, punkt 54, ning 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, punkt 91).

59 Kuna direktiivi 2016/680 artikli 8 lõike 2 eesmärk on tagada käesoleva kohtuotsuse punktides 56 ja 57 toodud nõuete järgimine, siis järeldub sellest, et selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate isikuandmete töötlemise üldised eesmärgid, töödeldavad isikuandmed ja nende töötlemise konkreetsed eesmärgid peavad nähtuma piisavalt selgelt ja täpselt seda töötlemist reguleerivast õigusnormist, et seda töötlemist saaks pidada seadusega ettenähtud nõudele vastavaks Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ja harta artikli 52 tähenduses.

60 Kõike eeltoodut arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2016/680 artikleid 8 ja 10 tuleb tõlgendada nii, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel, säilitamisel ja kustutamisel tuleb mõistet „liikmesriigi õigus“ nende artiklite tähenduses mõista nii, et sellega peetakse silmas üldkohaldatavat normi, millega kehtestatakse miinimumnõuded selliste andmete kogumisele, säilitamisele ja kustutamisele, nagu seda on tõlgendatud liikmesriigi kohtute praktikas, tingimusel et see kohtupraktika on kättesaadav ja piisavalt ettenähtav.

Esimene küsimus

Vastuvõetavus

61 Euroopa Komisjon leiab oma kirjalikes seisukohtades, et esimene küsimus on vastuvõetamatu, kuna Tšehhi politsei võttis JH geneetilisi ja biomeetrilisi andmeid puudutavad proovid 13. jaanuaril 2016, st enne direktiivi 2016/680 jõustumist 5. mail 2016 ja enne selle direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist, mis oli direktiivi artikli 63 lõike 1 kohaselt 6. mai 2018.

62 Selle kohta tuleb märkida, et Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (20. märtsi 2025. aasta kohtuotsus Anib jt, C-728/22 – C-730/22, EU:C:2025:200, punkt 48).

63 Käesoleval juhul on direktiivi 2016/680 artiklis 64 ette nähtud, et direktiiv jõustub 5. mail 2016, samas kui selle direktiivi artiklis 63 on täpsustatud, et liikmesriigid võtavad vastu ja avaldavad direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 6. mail 2018.

64 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub siiski, et JH isikuandmeid, mida saadi temalt 13. jaanuaril 2016 võetud geneetilistest ja biomeetrilistest proovidest, säilitatakse jätkuvalt Tšehhi politsei andmekogudes ja neid on järelikult töödeldud pärast 6. maid 2018.

65 Välja arvatud direktiivi 2016/680 artikli 4 lõikes 2 ette nähtud olukordades, nähtub selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktist b, et isikuandmeid ei tohi töödelda, kui nende kogumine ei ole põhjendatud õiguspärase eesmärgiga.

66 Järelikult, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 34 rõhutas, siis direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse kuuluvaid isikuandmeid, mis on kogutud seaduslikult enne direktiivi jõustumiskuupäeva, kuid mida kogudes oleks rikutud direktiivis sätestatud põhimõtteid, kui andmeid oleks kogutud pärast direktiivi ülevõtmise kuupäeva, või kui direktiivi ei ole üle võetud, siis pärast selle kuupäeva möödumist, milleks seda oleks tulnud teha, st 6. mai 2018, ei tohi enam säilitada pärast direktiivi ülevõtmise kuupäeva, või kui direktiivi ei ole üle võetud, siis pärast selle ülevõtmiseks ette nähtud kuupäeva möödumist.

67 Seega ei ole käesoleval juhul ilmne, et esimesel küsimusel puudub tingimata igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega või et tõstatatud probleem on hüpoteetiline põhjusel, millele komisjon tugineb, nimelt et see puudutab enne direktiivi 2016/680 jõustumist kogutud biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid.

68 Kuna Euroopa Kohtule on teada kõik vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud, et ta saaks anda esimesele küsimusele tarviliku vastuse, tuleb esimene küsimus lugeda vastuvõetavaks.

Sisuline analüüs

69 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2016/680 artiklit 6 või artikli 4 lõike 1 punkti c koosmõjus selle direktiivi artikliga 10 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis võimaldavad vahet tegemata koguda biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid kõigilt isikutelt, keda süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises või keda selles kahtlustatakse.

70 Mis puudutab selles osas esimesena direktiivi 2016/680 artiklit 6, siis tuleb märkida, et see artikkel kohustab liikmesriike nägema ette, et „asjakohasel juhul võimaluste piires“ eristab vastutav töötleja isikuandmeid selgelt andmesubjektide eri kategooriate kaupa, st selle artikli punktides a–d nimetatud kategooriate kaupa, kuhu kuuluvad vastavalt isikud, kelle puhul on tõsine alus arvata, et nad on toime pannud või panevad varsti toime süüteo, isikud, kes on süüteos süüdi mõistetud, süüteo ohvrid ja isikud, kelle puhul teatavad asjaolud annavad alust arvata, et nad võivad olla süüteo ohvrid, ning lõpuks süüteoga seotud muud isikud, näiteks isikud, keda süüteo uurimise või sellele järgneva kriminaalmenetluse käigus võidakse kutsuda tunnistusi andma, isikud, kellelt võib saada teavet süüteo kohta, ning punktides a ja b osutatud isikute kontaktisikud ja kaasosalised.

71 Selle sätte kohaselt peavad liikmesriigid seega tagama, et vastutav töötleja eristab „asjakohasel juhul võimaluste piires“ isikuandmeid selgelt andmesubjektide eri kategooriate kaupa nii, et neile ei kehtestataks vahet tegemata nende isikuandmete kaitse põhiõiguse sama tasemega riivet, olenemata sellest, millisesse kategooriasse nad kuuluvad, vaid need kategooriad tuleb kindlaks määrata peamiselt asjaomase isiku karistusõigusliku seisundi põhjal.

72 Nagu on rõhutatud direktiivi 2016/680 artiklis 6 kasutatud väljendis „asjakohasel juhul võimaluste piires“, ei ole selle artikliga liikmesriikidele pandud kohustus eristada teatavaid isikute kategooriaid absoluutne, vaid sõltub eelkõige sellest, kas konkreetsel juhul on võimalik nende isikute kategooriate vahel selgelt vahet teha (vt selle kohta 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 84), ja töötlemise konkreetsetest eesmärkidest.

73 Käesoleval juhul väidab Tšehhi valitsus, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidet kahtlustatavate isikute kategooriale tuleb mõista nii, et sellega peetakse silmas isikuid, kellele on kohtueelses kiirendatud menetluses teatatud kahtlustusest, mis põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormide järgi eeldab, nagu ka süüdistatavate puhul, et on kogutud piisavalt tõendeid selle kohta, et asjaomased isikud on süüteo toime pannud.

74 Kui see peaks nii olema – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, võib neid kahte isikute kategooriat asjaomase töötlemise puhul pidada direktiivi 2016/680 artikli 6 punktis a nimetatud kategooriasse kuuluvaks, kui asjaomase töötlemisega taotletavad konkreetsed eesmärgid ei nõua nende kahe kategooria eristamist.

75 Järelikult tuleb direktiivi 2016/680 artiklit 6 tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt võib biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid koguda vahet tegemata selliste isikute kategooriasse kuuluvate isikute puhul, keda „süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises“, ja selliste isikute kategooriasse kuuluvate isikute puhul, keda „kahtlustatakse

sellise kuriteo toimepanemises“ riigisisese õiguse tähenduses, kui andmete kogumise konkreetsed eesmärgid ei nõua nende kahte isikute kategooria eristamist, kelle andmeid kogutakse nende õigusnormide alusel.

76 Mis puudutab teisena direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti c, koostoimes selle direktiivi artikliga 10, siis esimesena nimetatud artiklis on ette nähtud, et isikuandmed peavad olema piisavad ja asjakohased ega tohi olla liiased nende töötlemise eesmärkide suhtes. Viimati nimetatud nõue eeldab seega, et liikmesriigid peavad järgima töötlemise üldiseid ja konkreetseid eesmärke silmas pidades andmete võimalikult vähese töötlemise põhimõtet.

77 Selle direktiivi artiklis 10 on omakorda ette nähtud, et tundlike isikuandmete, sealhulgas biomeetriliste ja geneetiliste andmete puhul peab töötlemine lisaks tingimusele, et see kuulub ühte kolmest selle artikli punktides a–c ammendavalt loetletud olukordadest, vastama veel kahele tingimusele, nimelt esiteks tingimusele, et andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitseks tuleb kohaldada asjakohaseid kaitsemeetmeid, ning teiseks tingimusele, et kavandatav töötlemine peab olema rangelt vajalik.

78 Mis puudutab viimasena nimetatud tingimust, siis kõigepealt tuleb seda vajadust hinnata eriti rangelt, arvestades kõnealuse töötlemisega taotletavaid konkreetseid eesmärke, ning et seetõttu saab sellist töötlemist pidada vajalikuks vaid piiratud arvul juhtudel (vt selle kohta 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 118).

79 Seega ei saa biomeetriliste ja geneetiliste isikuandmete töötlemise konkreetseid eesmärke määratleda liiga üldises sõnastuses, vaid piisavalt täpselt ja konkreetselt selleks, et saaks hinnata, kas töötlemine on „rangelt vajalik“ (26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 124).

80 Kuigi on tõsi, et direktiivis 2016/680 ei ole mõistet „töötlemise konkreetsed eesmärgid“ määratletud, võib sellega seoses märkida, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 on seda mõistet sõnaselgelt eristatud mõistest „töötlemise üldised eesmärgid“. Selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis b on aga ette nähtud, et isikuandmeid töödeldakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus, samas kui direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis c on ette nähtud, et nende eesmärkide põhjal hinnatakse, kas töödeldavad isikuandmed on piisavad ja asjakohased ega ole liiased.

81 Seega võib järeldada, et mõiste „töötlemise üldised eesmärgid“ direktiivi 2016/680 artikli 8 lõike 2 tähenduses viitab artikli 1 lõikes 1 nimetatud üldisematele eesmärkidele, mida töötlemisel tuleb direktiivi kohaldamisalasse kuulumiseks järgida, samas kui mõistet „töötlemise konkreetsed eesmärgid“ eelkõige direktiivi 2016/680 artikli 8 lõike 2 tähenduses tuleb mõista nii, et see viitab isikuandmete töötlemisega taotletavatele erilistele ja konkreetsetele eesmärkidele, arvestades vastutavale töötlejale pandud ülesannet, nagu näiteks kuritegude tõkestamise või uurimisega seotud spetsiifiline ülesanne või selles valdkonnas kuritegude avastamine ja vastutusele võtmine või kriminaalkaristuste täitmisele pööramine.

82 Järgmiseks, kuna – nagu nähtub direktiivi 2016/680 põhjendusest 26, arvestades proportsionaalsuse põhimõtet – selliste isikuandmete puhul, mis ei ole tundlikud, on vajalikkuse nõue selle direktiivi tähenduses täidetud, kui asjaomase töötlemisega taotletavat konkreetset eesmärki ei ole mõistlikult võimalik sama tõhusalt saavutada muude vahenditega, mis riivaksid

vähem andmesubjektide põhiõigusi, siis tuleb sellest järeldada, et tundlike isikuandmete töötlemise rangelt vajalikkuse tingimus nõuab omakorda, et vastutav töötleja omalt poolt tagaks, et asjaomase töötlemisega järgitavat eesmärki ei ole võimalik sama tõhusalt saavutada muude kui direktiivi 2016/680 artiklis 10 loetletud andmeliikide kasutamisega (vt selle kohta 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 126).

83 Lisaks, arvestades märkimisväärseid ohte, mida kujutab tundlike andmete töötlemine andmesubjektide õigustele ja vabadustele, eelkõige pädevate asutuste ülesannete kontekstis direktiivi 2016/680 artikli 1 lõikes 1 sätestatud eesmärkidel, eeldab „rangelt vajalikkuse“ nõue, et võetakse arvesse sellise töötlemise eesmärgi erilist tähtsust, kusjuures niisugust tähtsust võib hinnata muu hulgas lähtuvalt taotletava eesmärgi laadist, nimelt sellest, et töötlemine teenib erilist ja konkreetset eesmärki, mis on seotud teatud raskusastmega kuritegude või avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude ennetamisega, selliste kuritegude eest karistamisega või niisuguste ohtude eest kaitsmisega, ning pidades silmas töötlemise konkreetseid asjaolusid (vt selle kohta 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 127).

84 Igal juhul mis puudutab selliste isikute biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumist, keda süüdistatakse või kahtlustatakse tahtliku kuriteo toimepanemises, eesmärgiga neid isikuid tulevikus identifitseerida, peab sellise kogumise rangelt vajalikkuse hindamisel arvesse võtma kõiki tähtsust omavaid tegureid, nagu eelkõige selle oletatava kuriteo laad ja raskus, mille toimepanemises isikule kahtlustus esitatakse, kuriteo konkreetsed asjaolud, kuriteo võimalik seos muude pooleliolevate menetlustega, asjaomase isiku varasem karistatus või isiklik profiil (vt selle kohta 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 132).

85 Lõpuks eeldab „rangelt vajalikkuse“ tingimus eriti ranget kontrolli selle üle, kas järgitakse selle direktiivi artikli 4 lõike 1 punktis c sätestatud võimalikult vähese andmete töötlemise põhimõtet (vt 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt), C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 125).

86 Mis puudutab täpsemalt isiku DNA-st tema tuvastamise või võrdlemise eesmärgil saadud andmete säilitamist või kasutamist, siis selline põhimõte tähendab, et sellise töötlemise rangelt vajalikkuse hindamisel tuleb arvesse võtta võimalust tugineda üksnes polümorfismidele, mis esinevad DNA mittekodeerivas osas, see tähendab osades, mille puhul on teada, et need ei anna mingit teavet isiku etnilise päritolu või geneetiliste haiguste kohta.

87 Järelikult, kuigi liikmesriik võib direktiivi 2016/680 järgida kas delegeerides igal konkreetsel juhul pädevatele asutustele kohustuse tagada, et tundlike isikuandmete igasugune töötlemine peab olema rangelt vajalik, või kehtestades seadusandlikul tasandil hindamiskriteeriumid, mida asutused peavad seejärel kaalutlusõiguseta kohaldama, peavad need kriteeriumid teisel juhul siiski vastama kõigile samast tingimusest tulenevatele nõuetele, nagu need on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 77–83.

88 Nii otsustas Euroopa Kohus 26. jaanuari 2023. aasta kohtuotsuses Ministerstvo na vatreshnite raboti (biomeetriliste ja geneetiliste andmete registreerimine politsei poolt) (C-205/21, EU:C:2023:49, punkt 135), et riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud biomeetriliste ja geneetiliste andmete süstemaatiline kogumine nende registreerimise eesmärgil iga isiku puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise tahtliku kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab

prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, ilma et pädevale asutusele oleks ette nähtud kohustus kontrollida ja tõendada, et esiteks on andmete kogumine rangelt vajalik konkreetsete taotletavate eesmärkide saavutamiseks ja teiseks ei saa neid eesmärke saavutada meetmetega, mis riivaksid andmesubjektide õigusi ja vabadusi vähem, on see rangelt vajalikkuse tingimusega vastuolus.

89 Samas, kuigi selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas kõne all olnud õigusnormides ette nähtud kogumine oli kohustuslikult ette nähtud kõigi isikute puhul, kellele on esitatud kahtlustus sellise kuriteo toimepanemises, mille suhtes alustab prokurör kriminaalmenetlust omal algatusel, puudutab esimene küsimus õigusnorme, mis annavad politseile võimaluse koguda biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid üksnes isikute puhul, keda süüdistatakse või kahtlustatakse tahtliku kuriteo toimepanemises.

90 Asjaolu, et õigusnormid annavad politseile sellise võimaluse, ei tähenda aga, et asjaomase liikmesriigi õigus võimaldab andmete süstemaatilist kogumist või et seda saaks teha nii, et rikutakse eelkõige direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktis c sätestatud võimalikult väheste andmete kogumise põhimõtet või asjaomase töötlemise puhul selle direktiivi artiklis 10 ette nähtud rangelt vajalikkuse nõuet, kui see õigus, sealhulgas liikmesriigi kohtute praktika, määratleb sobivalt ja piisavalt täpselt biomeetriliste ja geneetiliste andmete sellise töötlemisega taotletavad eesmärgid, see tähendab spetsiifilised ja konkreetsed eesmärgid, mida isikuandmete töötlemisega taotletakse, arvestades vastutavale töötlejale pandud ülesannet, ning kui seda võimalust kasutatakse kooskõlas käesoleva kohtuotsuse punktides 77–83 toodud nõuetega.

91 Seega nähtub Euroopa Kohtule esitatud asjaoludest, et käesoleval juhul on riigisiseses kohtupraktikas kehtestatud teatavad nõuded, mille eesmärk on tagada selle põhimõtte järgimine, näiteks enne DNA-proovi võtmist politsei kohustus arvestada muu hulgas toimepandud kuriteo toimepanija varasemat karistatust, kuriteo raskust olenevalt asjaomase süüteo liigist ja selle teo konkreetseid asjaolusid, millega seoses on proovi võtmine vajalik, ning teo toimepanija isiksust.

92 Sellises olukorras peavad liikmesriigi kohtud igal konkreetsel juhul kontrollima, kas politseiasutused rikkusid andmete kogumisel direktiivi 2016/680 artiklis 4 sätestatud isikuandmete töötlemist reguleerivaid põhimõtteid ja selle direktiivi artiklis 10 sätestatud tundlike isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavaid erinõudeid, nagu neid on tõlgendatud harta artikleid 7 ja 8 arvestades.

93 Sellega seoses tuleb veel rõhutada, et ainuüksi asjaolu, et isikule etteheidetav süütegu on majanduslikku laadi ning et isiku biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid kogutakse enne, kui ta on lõplikult süüdi mõistetud, ei välista, et selline kogumine võib olla rangelt vajalik, kuna taotletavaid eesmärke arvestades võib andmete kogumine, sealhulgas asjaomaste andmete liiki arvestades, olla rangelt vajalik tema isikusamasuse tuvastamiseks eelkõige selleks, et teha kindlaks, kas see isik võib oma võimaliku kuulumise tõttu kuritegelikku ühendusse olla osalenud teiste kuritegude toimepanemises, mille puhul seda liiki andmed võivad olla asjakohased, või kas esineb põgenemise oht.

94 Kõike eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2016/680 artiklit 6 ja artikli 4 lõike 1 punkti c koostoimes selle direktiivi artikliga 10 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis võimaldavad vahet tegemata koguda biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid kõigilt isikutelt, keda süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises või keda selles kahtlustatakse, kui esiteks ei eelda sellise kogumise eesmärgid nende kahe isikutekategooria

eristamist ja teiseks on vastutavad töötlejad vastavalt riigisisesele õigusele, sealhulgas liikmesriigi kohtute praktikale, kohustatud järgima kõiki põhimõtteid ja erinõudeid, mis on sätestatud selle direktiivi artiklites 4 ja 10.

Teine küsimus

95 Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi teise küsimuse sõnastuses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus riigisisestele õigusnormidele, mille alusel säilitatakse asjaomaseid isikuandmeid enamikul juhtudel „määramata ajaks“, nähtub Euroopa Kohtu käsutuses oleva toimiku materjalidest, et „määramata ajaga“ soovib see kohus tegelikult viidata asjaolule, et säilitamise suhtes ei ole kindlaks määratud mingit ajalist ülempiiri, mitte sellele, et säilitamine on ajaliselt piiramatu.

96 Järelikult tuleb teist küsimust mõista nii, et sellega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti e tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt hindab politseiteenistus sise-eeskirjade alusel, kas on vajalik jätkata biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamist, ilma et neis õigusnormides oleks ette nähtud säilitamise ajaline ülempiir.

97 Selle kohta on direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktis e sätestatud, et liikmesriigid peavad ette nägema, et isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab andmesubjekte tuvastada üksnes seni, kuni see on vajalik selle eesmärgi täitmiseks, milleks isikuandmeid töödeldakse.

98 Mis puudutab esimesena asjaolu, et asjaomastes riigisisestes õigusnormides ei ole ette nähtud säilitamise ajalist ülempiiri, siis tuleb meenutada, et vastavalt direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti e nõuetele paneb selle direktiivi artikkel 5 liikmesriikidele kohustuse näha ette asjakohased tähtajad isikuandmete kustutamiseks või andmete säilitamise vajaduse korrapäraseks läbivaatamiseks ning menetluslikud meetmed, mis tagavad nende tähtaegade järgimise.

99 Seevastu annab nimetatud direktiivi artikkel 5 liikmesriikidele õiguse määrata need tähtajad kindlaks tingimusel, et need on „asjakohased“, ja otsustada, kas tähtajad on isikuandmete kustutamiseks või nende säilitamise vajaduse korrapäraseks läbivaatamiseks.

100 On tõsi, et direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti e ja artiklit 5 tuleb tõlgendada koostoimes eelkõige selle direktiivi artikliga 10, mis tähendab, et biomeetriliste või geneetiliste andmete säilitamine peab olema rangelt vajalik ning sellele tuleb andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitsmiseks kohaldada asjakohaseid kaitsemeetmeid.

101 Kui aga liikmesriik kehtestab asjakohased tähtajad isikuandmete säilitamise vajaduse korrapäraseks kontrollimiseks ja kui selle kontrolli käigus tuleb hinnata, kas andmete säilitamise aja pikendamine on rangelt vajalik, saab asuda seisukohale, et liikmesriigi õigus vastab nendele nõuetele. Seega, isegi kui säilitatavad andmed on tundlikud isikuandmed, ei ole liikmesriigil kohustust määratleda nende andmete säilitamise absoluutseid ajalisi piire, mille ületamise korral tuleb andmed automaatselt kustutada (vt selle kohta 30. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, punkt 52).

102 Seevastu nõuab selliste korrapärase kontrolli tähtaegade asjakohasus ühelt poolt, et vastavalt direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktidele c ja e, arvestades harta artikli 52 lõiget 1, kustutataks seni säilitatud isikuandmed selle direktiivi artikli 16 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud tingimustel, kui kontrolli tulemusena ei ole nende andmete säilitamine enam rangelt vajalik ja

osutub seetõttu taotletavate eesmärkide seisukohast liiaseks (vt selle kohta 30. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, punktid 45, 48 ja 50 ning seal viidatud kohtupraktika).

103 Teiselt poolt, arvestades direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punktis c ette nähtud nõudeid, et kõik isikuandmed peavad olema piisavad ja asjakohased ega tohi olla liiased nende töötlemise eesmärkide suhtes, siis asjaolu, et seda sätet ja direktiivi artiklit 8 tuleb tõlgendada arvestades harta artiklist 52 tulenevaid nõudeid ning direktiivi artiklis 6 vastutava töötleja jaoks ette nähtud kohustust asjakohasel juhul eristada isikuandmeid selgelt andmesubjektide eri kategooriate kaupa, ei saa neid kontrollitähtaegu pidada asjakohasteks, kui andmesubjekti karistusõigusliku staatuse muutumine, mida peetakse andmete säilitamise eesmärgi seisukohast tähtsust omavaks, ei too vastutavale töötlejale kaasa kohustust vaadata selle isiku andmete säilitamise vajadus mõistliku aja jooksul uuesti läbi.

104 Mis puudutab teisena asjaolu, et politseiteenistus hindab biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamise vajalikkust sise-eeskirjade alusel, siis ei ole see iseenesest direktiivi 2016/680 artikli 8 lõikega 2 vastuolus, kui need sise-eeskirjad kohustavad politseiteenistusi tagama, et järgitaks nimetatud andmete säilitamise rangelt vajalikkuse nõuet, ning et politseiteenistuste kaalutlusruum on piisavalt piiritletud riigisisese õigusega, sealhulgas liikmesriigi kohtute praktikaga.

105 Nimelt kuigi asjaolu, et tegemist on sise-eeskirjadega ja seetõttu ei ole need kättesaadavad kõigile isikutele, kelle isikuandmeid võidakse töödelda, toob endaga tagajärje, et pädevad asutused ei saa neile tugineda tõendamaks, et nad järgivad neile kehtestatud nõudeid, ei muuda see asjaolu nende eeskirjade põhjal otsustatud isikuandmete töötlemist siiski automaatselt ebaseaduslikuks, vaid tähendab, et kui sellise töötlemise otsuse peale esitatakse kaebus, siis pädevas kohtus peab politseiteenistus tõendama sõltumatult nendest sise-eeskirjadest, et „rangelt vajalikkuse“ tingimust on nõuetekohaselt järgitud.

106 Esiteks nähtub käesoleval juhul Tšehhi valitsuse sõnul eelkõige Tšehhi politseiseaduse § 65 lõikest 5 – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et isikute, keda süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises või keda selles kahtlustatakse, DNA-profiilid tuleb kustutada, kui nende säilitamine ei ole taotletavate eesmärkide seisukohast enam vajalik, st kui neid isikuid ei süüdistata ega kahtlustata enam kuriteo toimepanemises ja seda ei toimu ka teises kriminaalmenetluses, või kui nad ei ole ka varem muid kuritegusid toime pannud.

107 Sellega seoses tuleb siiski meenutada, et biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamist saab pidada vastavaks nõudele, mille järgi on see lubatud üksnes siis, kui see on „rangelt vajalik“ direktiivi 2016/680 artikli 10 tähenduses, ainult siis, kui see võtab arvesse mitte ainult andmesubjekti võimalikku seost muude pooleliolevate menetlustega või ka varasemat karistatust või tema profiili, vaid ka selle süüteo laadi ja raskust, mille tulemusel tehti lõplik süüdimõistev kohtuotsus, või muid asjaolusid, nagu kuriteo toimepanemise eriline kontekst (vt selle kohta 30. jaanuari 2024. aasta kohtuotsus Direktor na Glavna direktsia „Natsionalna politsia“ pri MVR – Sofia, C-118/22, EU:C:2024:97, punkt 67).

108 Teiseks, kuigi Tšehhi õiguses ei ole ette nähtud Tšehhi politseiseaduse § 65 lõike 1 alusel kogutud isikuandmete säilitamise ajalist ülempiiri, kohustab selle seaduse § 82 lõige 1 politseiteenistust siiski vähemalt kord kolme aasta jooksul kontrollima, kas nende andmete säilitamine on ametiülesannete täitmiseks endiselt vajalik.

109 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks tegema, kas asjaomaste biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamisega taotletavaid eesmärke arvestades võib sellist kolmeaastast kontrollitähtaega pidada asjakohaseks, kusjuures tuleb siiski täpsustada, et vastupidisel juhul ei peaks neid andmeid kustutama siis, kui tuvastatakse, et nende säilitamine on jätkuvalt igal juhul rangelt vajalik.

110 Kõike eeltoodut arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti e tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt hindab politseiteenistus sise-eeskirjade alusel, kas on vajalik jätkata biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamist, ilma et neis õigusnormides oleks ette nähtud säilitamise ajaline ülempiir, tingimusel et nendes õigusnormides on ette nähtud asjakohased tähtajad andmete säilitamise vajaduse korrapäraseks kontrollimiseks ning kui selle kontrolli käigus hinnatakse, kas andmete säilitamise pikendamine on rangelt vajalik.

Kohtukulud

111 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse sama kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, artikleid 8 ja 10**

   tuleb tõlgendada nii, et

   biomeetriliste ja geneetiliste andmete kogumisel, säilitamisel ja kustutamisel tuleb mõistet „liikmesriigi õigus“ nende artiklite tähenduses mõista nii, et sellega peetakse silmas üldkohaldatavat normi, millega kehtestatakse miinimumnõuded selliste andmete kogumisele, säilitamisele ja kustutamisele, nagu seda on tõlgendatud liikmesriigi kohtute praktikas, tingimusel et see kohtupraktika on kättesaadav ja piisavalt ettenähtav.

2. **Direktiivi 2016/680 artiklit 6 ja artikli 4 lõike 1 punkt c koostoimes sama direktiivi artikliga 10**

   tuleb tõlgendada nii, et

   nendega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis võimaldavad vahet tegemata koguda biomeetrilisi ja geneetilisi andmeid kõigilt isikutelt, keda süüdistatakse tahtliku kuriteo toimepanemises või keda selles kahtlustatakse, kui esiteks ei eelda sellise kogumise eesmärgid nende kahe isikutekategooria eristamist ja teiseks on vastutavad töötlejad vastavalt riigisisesele õigusele, sealhulgas liikmesriigi kohtute praktikale, kohustatud järgima kõiki põhimõtteid ja erinõudeid, mis on sätestatud selle direktiivi artiklites 4 ja 10.

3. Direktiivi 2016/680 artikli 4 lõike 1 punkti e

tuleb tõlgendada nii, et

sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt hindab politseiteenistus sise-eeskirjade alusel, kas on vajalik jätkata biomeetriliste ja geneetiliste andmete säilitamist, ilma et neis õigusnormides oleks ette nähtud säilitamise ajaline ülempiir, tingimusel et nendes õigusnormides on ette nähtud asjakohased tähtajad andmete säilitamise vajaduse korrapäraseks kontrollimiseks ning kui selle kontrolli käigus hinnatakse, kas andmete säilitamise pikendamine on rangelt vajalik.

Allikirjad